

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 18. januarija 1888.

Obseg: Kako urediti z dobičkom rejo kuretine. — Govor gosp. deželnega glavarja in predsednika c. kr. kmetijske družbe grofa Thurna v seji deželnega zbora 23. decembra 1887. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Razne reči. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Nasledki „šnopsa“. (Dal.) — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako urediti z dobičkom rejo kuretine. *)

Spisal H. C. Hansen.

Kuretine reja v naših razmerah more biti prav različna. Z ozirom na darilo, katero je razpisalo društvo za povzdigo perutninstva na Danskem za najboljši odgovor na vprašanje: Kako urediti z dobičkom rejo kuretine, skusil sem sestaviti odgovor na podlogi izkušenj svojih brez ozira na krajevne razmere. Ta odgovor sem pa uredil popolnoma po nalogi omenjenega društva, ki slove:

„Kako naj uredi kmetovalec rejo kuretine, ako mu razmere v ta namen niso ugodne, hoče pa vendar le pomnožiti dohodke svoje z rejo kuretine?

S tega stališča in ker sem prepričan, da more reja kuretine pripašati našemu kmetu, zlasti kočarju, precejšen dobiček, priredil sem načrt svoj za rejo 50 kokoši (poleg potrebnih petelinov in piščet). To število ugaja ob največjih razmerah. Kakor sem omenil, ne bodem se oziral na vse posebne krajevne razmere, kakor na dvorišča, hleve itd., ampak popisal bodem rejo kuretine samo za-se. Naravno je, da more vsak posneti s tega načrta, kako mu ga je prenarediti za svoje razmere, zlasti, ako ima uze kaj primernih stavb.

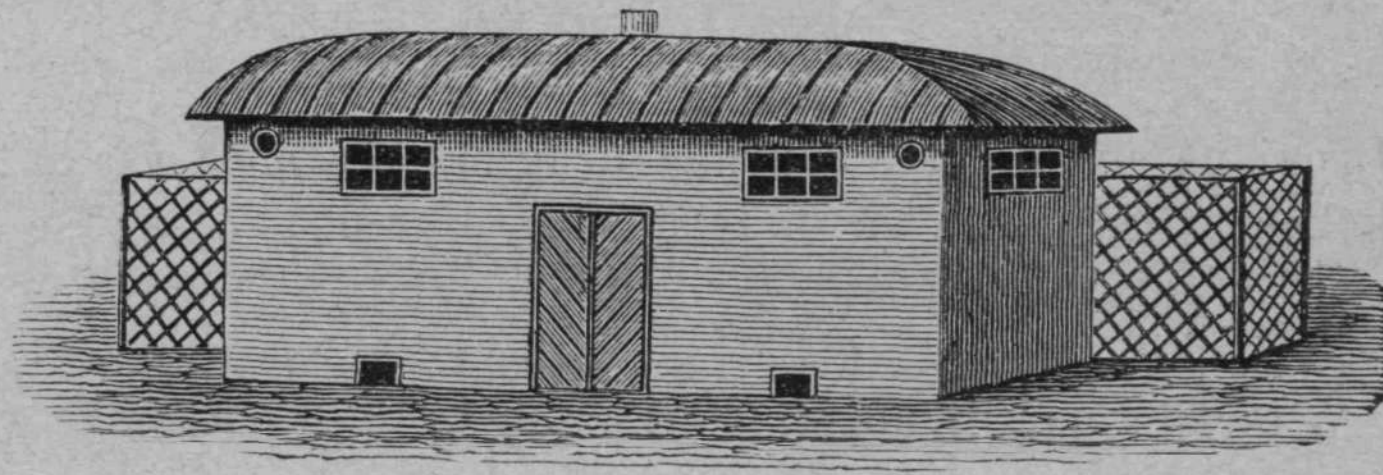
Za rejo kuretine je prvič potreba prostora zunaj hiše, po katerem se živali gibajo. Ta prostor za 50 živali ne sme biti manjši nego 8 arov ali eno dobro osminko orali. Ako tudi znaša število časi 60 — 70, na pr. jeseni, kadar se pridružijo piščeta, pri umnem

*) Ta spis je bil obdarovan z zlato svetinjo od „društva za povzdigo perutninstva na Danskem“ v Kopenhagenu. Na nemški jezik je preložil spis kralj. danski veliki lovski mojster, August pl. Schütt, ter podaril rokopis s podobami vred c. kr. kmetijski družbi koroški, slavna koroška družba nam je pa rada dovolila, da preložimo spis na slovenski jezik ter nam je prepustila tudi podobe.

Ured.

ravnanji se zniža število do pomladi vendar le na 50 kokoši. Prostor bodi zaraščen z drevjem in grmovjem, ki je vsekakor potrebno, da uspevajo živali. Ako je mogoče, naj bo lega južna, zavarovana proti hudim vetrovom, hudemu dežju in silni vročini.

Drugič potrebujemo hišice, kjer prenočuje kuretina ter ležejo in valé kokoši. Gledé velikosti te hišice so celó izkušeni perutninarji različnega mnenja. Jaz menim, da mora imeti vsaka kokoš (oziroma petelin) pičlo $\frac{1}{3}$ m² prostora, torej 50 kokoši preko 14 m². Hiša naj ima temeljen načrt, kakoršnega kaže podoba 2., in bodi na pr. 2 m široka in 7 m dolga. Stene naj bodo hiši zunaj kakor znotraj vsaj 2 m visoke. Okno naredi spredaj in na strani hišice in sicer toliko visoka, kolikor le moreš. Spredaj na obeh straneh vrat naredi luknji, skoz kateri more hoditi kuretina. Streha naj bode lahko sestavljena ter naj molí čez stene. Sicer ti pa kaže obliko take hišice podoba 1. Tla naj bodo

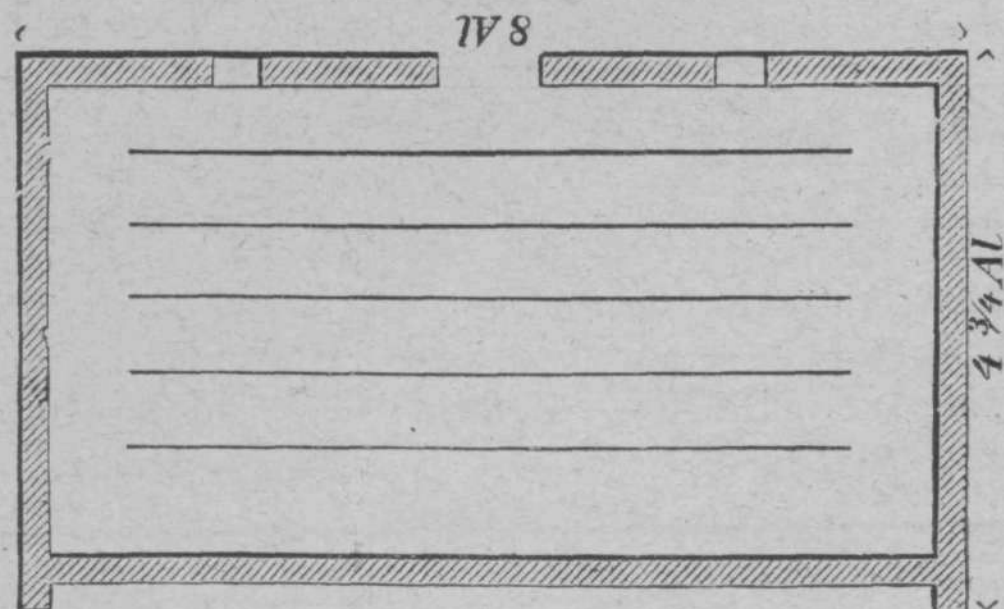
Podoba 1.

hišici tlakana s cementom ter naj imajo proti eni strani strmec in na isti strani tudi cev za odtakanje. Strmec je zato potreben, da se odtaka voda, kedar izpiraš tla. Sicer moreš tlakati tudi z deskami, vendar tlakaj rajši s cementom, ker stane ravno toliko, ter ga laže ohraniš čistega in suhega. Res so cementna tla po zimi mrzlejša; to pa moreš popraviti, ako jih imaš nastlana po leti in po zimi s peskom ali pepelom, s šotnim prahom, po zimi pa posebno z rezanico, plevami itd. Tak nastil je posebno primeren po zimi, ako ne moreš

retina hoditi na plano. Zraveu oken mora imeti hišica pri strehi ob vseh stranéh oddušnike, katere odpiraj in zapiraj po potrebi. Tudi okna morajo biti zaradi zračenja tako narejena, da se odpirajo, da po leti hišico hladiš, po zimi pa imaš toplo.

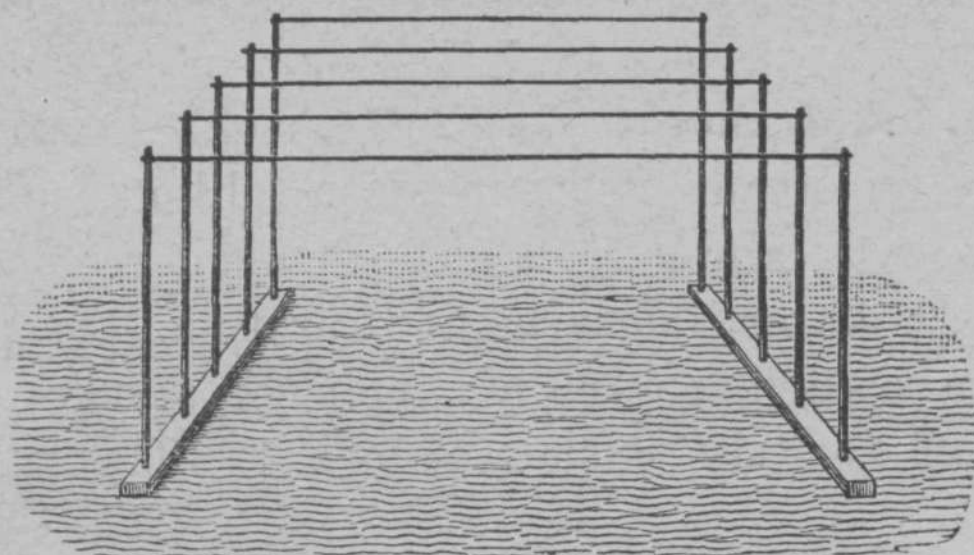
Hišica more biti narejena iz raznega gradiva. Bodi pa zidana ali lesena, ometaj jo znotraj kakor zunaj z malto ter jo pobeli vsaj znotraj na leto najmanj po dvakrat. Streha, mislim, da je najboljša iz desek in oblokasta (glej podobo 1), ki jo moreš ometati z malto, da ti dela ob enem strop. Dvojnih sten,

Podoba 2.

med katere natrpaš žaganja, slame, šote itd., ne priporočam ti, ker se po takih stenah rad zareži mrčes. Mrčesa se boj pri kuretini, ker ga odpraviš le težko. Lesene stene delaj iz neostruženih desek, ravno tako oblokan strop. Streho naredi tako, da je ne more voda predreti.

Za prenočišče kuretini naredi v hišici najmanj pet drogov, ki so 3 $\frac{1}{2}$ m debeli in okrogli ter vsi enako oddaljeni od tal, najmanj po 1 m. (Glej podobo 3.)

Podoba 3.

Drogi ne smejo biti eden nad drugim, ker hoče vsaka kokoš priti vselej na najvišje mesto, vsled česar se med seboj vznemirjajo ter tudi pogrjajo. Droge postaviš najbolje sredi hišice po pičlega pol metra naražen ter jih naredi po tri metre dolge.

(Konec prihodnjič.)

Govor gosp. deželnega glavarja in predsednika c. kr. kmetijske družbe grofa Thurna

v seji deželnega zbora 23. decembra 1887.

Da sem si izprosil besede k tej točki dnevnega reda, prihaja od tod, ker hočem visoki zbornici priporočiti prošnjo kmetijske družbe. Kmetijska družba stori vse, kar le more, da bi pospešila kmetijski napredek po deželi. Primanjkuje ji pa denarnih pripo-

močkov za uspešnejše delovanje. Število udov se je pomnožilo izdatno, danes nas je nad 828. Letnina znaša 2 goldinarja za uda, a polovico doneskov dobivajo dotične podružnice za svoje namene. S tistim goldinarjem, ki ga dobi družba od uda, mora zastonj preskrbovati družbeni list „Kmetovalec“, oziroma nemškega „Oeconoma“. Z doneski udnimi ne more družba zategadel nič uspešnega za napredek kmetijski ukreniti. S pičlimi dohodki, ki niti ne znašajo 4000 gold., mora toraj družba plačevati pisarniško osobje, osobje podkovske šole, vrtnarja, davke, mora vzdržavati podkovsko šolo, živinozdravnico, poslopja in veliko drevesnico. Ta drevesnica bode ob svojem času veliko koristila deželi. V drevesnici je uže sedaj na 30.000 cepljenih enoletnih do triletnih drevesec. Od leta 1888. dalje bomo cepili od 16.000 do 18.000 drevesec na leto. Iz te drevesnice bode dajala družba nekoliko zastonj, nekoliko prav po ceni izdatno število drevesec. Dalje vzdržuje družba podkovsko šolo, ki je velike važnosti deželi. Sicer dobiva družba za to šolo državne podpore, a ta ne zadostuje nikakor. Ravno tako važna je tudi od družbe vzdrževana živinozdravnišnica. Gotovo so to zavodi, katerih obstanek je deželi neogibno potreben.

Na Štajarskem vzdržuje podkovsko šolo dežela, in na Koroškem dala je dežela 2000 gld. za popravo poslopja, ki ga je podarila tudi dežela.

Vsled umnega ravnanja je napredovalo konjstvo pri nas kaj zelo, za kar gré gotovo velika zasluga bivšemu komandantu žrebčarske postaje na Selu, gospodu ritmajstru Wildu, kateremu si dovoljujem izrehati tukaj zahvalo (klici: dobro, dobro!). Žalostno pa je, da naši gospodarji precej prodajo vsa boljša žrebeta iz dežele in da gledajo konju le na vnanjost in nič na rabnost. Temu nedostatku bi odpomogli najbolj, ako bi uvedli tudi pri nas, kakor so jih po sosednih deželah, konjske dirke za vožnjo v dir (trab). S takimi dirkami bi vplivali, da bi konjerejci dlje časa imeli pri sebi mlade konje, ter jih urili, da bi bili rabnejši in krepkejši. Iz prva bi zadostovali po dve dirki: ena na vojaškem vežbališču pri Ljubljani, druga na srenjskem pašniku pri Šent Jarneji za dolensko stran. Seveda bi se smeli teh direk udeleževati le mlade kobile in žrebci, ki so vzrejeni na Kranjskem. Po drugih deželah so dirkarske družbe; tudi pri nas je želeti take družbe. Za sedaj bi mogla to zvršiti družba, oziroma njen konjarski odsek.

(Konec prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. Kako je ravnati z brejo kobilo? Kakošne krme naj ji pokladam? Dokle, predno se ožrebi, smem rabiti jo za delo? Ali škoduje breji, če teče? (A. P. v Lj.)

Odgovor. Nekaj smo pisali o tej reči v 2. številki „Novic“. Bolj podrobno je popisana vzreja konjska

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold. 70 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrť leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 25. januarija 1888.

O b s e g: Kako urediti z dobičkom rejo kuretine. (Konec.) — Govor gosp. deželnega glavarja in predsednika c. kr. kmetijske družbe grofa Thurna v seji deželnega zbora 23. decembra 1887. (Konec.) — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Razne reči. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Nasledki „šnopsa“. (Dal.) — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako urediti z dobičkom rejo kuretine.

Spisal H. C. Hansen.

(Konec.)

Gnezda, v katerih ležejo kokoši jajca, postavi ob zadnji strani, in, če treba, ob stranskih stranéh kakih deset. Za gnezda rabijo najboljše in najceneje stari, na pol prerezani sodčki, na pr. od cementa. (Glej pod. 4.)

Podoba 4.

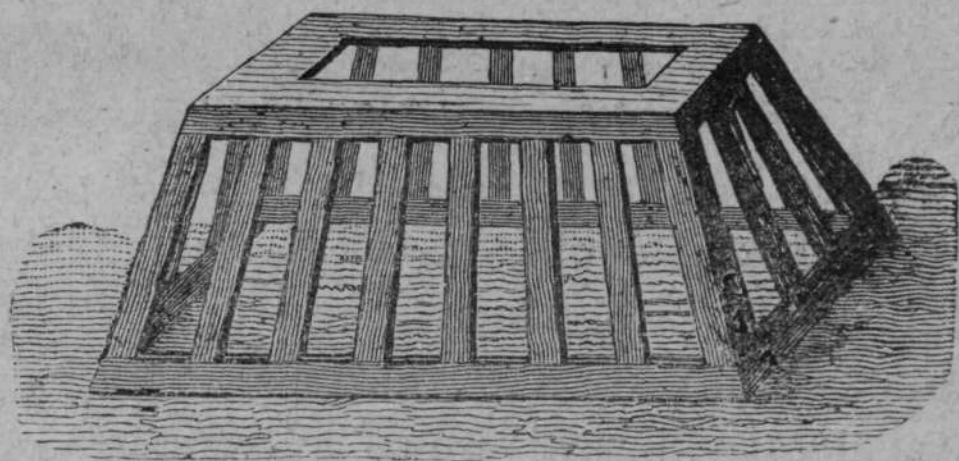
Taka gnezda moreš tudi porabiti za valilna gnezda. Priporočam ti postaviti taka gnezda spomladi na planem pod kak grm, kjer kokoši nesó in valijo jajca veliko rajše, nego v hišici.

Piščetom služijo tudi prav dobro taki sodčki, katere postavimo za hišico na plano. Ta prostor bodi ograjen z mrežo od železne žice (glej podoba 1). Prvih štirinajst dni naj bodo piščeta s kokljo vred le na tem prostoru, po noči pa naj prebivajo v sodčku. Pozneje se pa preseló v glavno hišico med drugo kuretino.

Da umno redimo kuretino, moramo imeti tudi zaboje za krmo, kakoršne kaže podoba 5. Ti zaboji so preko 1 m/ dolgi ter tako narejeni, da morejo živali do krme le z glavo in vratom. Krme v takih zabojih ne onečedijo živali in se med seboj ne pulijo toliko. Se

ve da moraš imeti več takih zabojev v hišici in tudi na planem.

Posode za pitno vodo morajo biti ali kovinaste ali pa lončene. Vsegdar glej, da bodo čiste; voda ne sme postati sluzna, kislá ali celó smrdeča ter jo zamenjaj vsak dan, po zimi kakor po leti, s svežo vodo.

Podoba 5.

Na planem si poišče kuretina sama primerne prostora, koder se koplje in valja po pesku ali po rahli zemlji. Ker pa pokvari dež ali mraz tudi take prostore, dobro je prirediti kuretini v ta namen prav ceno zeló lahko pokrite prostore, katere naspeš s peskom, pepelom ali s šotnim drobižem. Ta nastil pa moraš na leto najmanj po štirikrat premeniti.

Gledé dohodkov umne kuretinske reje podajam sedaj nekaj podatkov:

1. Za 2 m/ visoko ograjo okoli vseh		
8 arov	125 gld.	— kr.
2. Hišica z drogovi in z gnezdrom .	138 „	88 „
3. Posode za vodo in zaboji za krmo		
(glej pod. 5.)	20 „	83 „
4. Različni stroški za nasade in pose-		
janje prostora s travo in deteljo	20 „	83 „
5. Za nakup 50 kokoši dobrega ple-		
mena ob pravem času	173 „	61 „

Torej je treba za začetek glavnine 478 gld. 15 kr.

Taka kuretinska reja donaša seveda dobička, zadeva pa tudi stroškov, kateri so označeni tukaj.

Dohodki:

1. Dobimo od 50 kokoši, ki niso prestare, in katere menjamo ob pravem času, 10.000 jajec, ki so vredna 295 gld. 14 kr.
 2. Prodamo starih kokoši in piščet vse leto za 138 „ 88 „
- Vseh dohodkov skupaj . 434 gld. 02 kr.

Stroški:

1. Krma 50 kokošim v 165 zimskih dnevih, na dan po 70 kr. . . 115 „ 50 „
2. Krma 50 kokošim v 200 poletnih dnevih, na dan po 45 kr. . . 90 „ — „
3. Različni slučajni stroški . . . 27 „ 77 „
4. Veči stroški, ako porabimo prostor za rejo kuretine mimo porabe za vrt in polje 17 „ 36 „

Vseh stroškov skupaj . 250 gld. 63 kr.

Ako odštejemo od dohodkov stroške, daje nam kuretinska reja 183 gld. 39 kr. dobička.

Ako odštejemo od tega dobička še 7% od glavnice, s katero si uredimo rejo, z zneskom 33 gold. 54 kr., in odškodnino za prostor z zneskom 20 gold. 83 kr., ostaja čistega dobička 120 gld. 2 kr., ali od vsake kokoši 2 gld. 58 kr.

Gotovo je marsikaj mogoče urediti ceneje, nego smo tu določili, to je pa zavisno od kokošarja samega. V nekaterem kraju narediš potrebne stavbe za veliko manj denarja, zlasti pa moreš znižati stroške za krmo prav zeló. Kdor dobiva v ceno kuhinjske odpadke, konjsko meso, ribe, hrošče itd., ta si prihrani posebno veliko s krmo. Ako prideluješ veliko holandsko salato na polji, ki je izvrstna piča kuretini, prihraniš najmanj $\frac{1}{4}$ imenovanih stroškov za krmo.

Pristavek uredništva. Spis je namenjen v pouk danskim kmetom, vendar moreš posneti z njega vse, kako je narediti rejo kuretine za naše razmere. Zraven tega treba ti je pa še posebnega znanja o reji in o plemenih kuretine, kar hočemo ob priliki tudi še prijaviti.

Govor gosp. deželnega glavarja in predsednika c. kr. kmetijske družbe grofa Thurna

v seji deželnega zbora 22. decembra 1887.

(Konec)

Še veliko važnejše nego konjarstvo je govedarstvo; ono more najbolj pomagati kmetu, prenašati težave sedanjega časa. Dobro bi bilo, da bi imeli na leto najmanj po tri premovanja po deželi, ali še bolje toliko, kolikor je konjskih. Štajarska dežela daje v to svrhu 900 gold. na leto. Lansko leto je dovolil slavni zbor za premovanje v Metliki in v Bohinjski Bistrici 300 gld. Navzoči sem bil pri obeh premovanjih in reči smem, da je bila udeležba kaj živahna, da so gospodarji prignali z veseljem živino na razstavo. Ni dvombe, da tako premovanje vzpodbuja in dobro vpliva na ži-

vinorejce. (Klici: Tako je.) Ministerstvo daje za premije po 400 gld. na leto, za režijske stroške mora pa skrbeti družba. Koristno bode, ako dovoli dežela za premovanja stalno podporo (Klici: Dobro, dobro!, taka Ravnokar berem v „Tagespošti“, da je dovolil koroški deželni zbor za premovanje bikov od l. 1888 dalje po 3000 gold. na leto.

Želeti je, da bi imeli večo subvencijo za govedarstvo, da bi pomnožili število dobrih plemenskih bikov. Državna podpora v znesku 2000 gold. nikakor ne zadostuje v ta namen, in tudi deželne postave o ravnanju s plemenskimi biki ni moči izvrševati, zato je prosila družba, da jo popravi deželni zbor. Da napreduje konjarstvo tako lepo, prihaja od tol, ker smejo spuščati le licencevane zrebce; ko bi imeli tudi zadosti sposobnih bikov, bilo bi ravno tako z govedarstvom.

Za ubrambo trtne uši je uže ukrepal slavni zbor. V tem oziru treba bode pač velike požrtvovalnosti deželne.

Ko bi bila družba bolj podpirana v gmotnem oziru, storiti bi mogla veliko več za prevažno sadjarstvo. Družbena drevesnica ne bo zadostovala vsej deželi. Po deželi morajo ustanoviti ljudskim šolam drevesnice in ravno tako kmetijskim podružnicam. Po teh drevesnicah bi lahko kazali, kako je z drevjem pravilno ravnati.

Povekšano letno podporo porabili bi nekoliko tudi za nakup gospodarskega orodja, katerega bi dali občinam v skupno porabo, za popravo potov na planine, za nakup dobrega semena itd.

Kranjska dežela daje kmetijski družbi 1050 gold. letne podpore, za katero izrekam visokemu zboru najtoplejšo zahvalo v imenu družbe. Štajarska dežela daje kmetijski družbi za premovanje goveje živine 900 gld., za izdavanje gospodarskega lista 2600 gld., za splošne reči 4400 gld., za kulturnega inženirja 1200 gld., vsega skupaj torej 10.000 gld. Koroška dežela dajala je dosedaj kmetijski družbi 2500 gld., a od letos naprej dajala bode 4000 gld. več za govedarstvo in sadjarstvo, vsega skupaj torej 6500 gld.

Kdo more tajiti, da niso slabe kmetijske razmere na Kranjskem in da kmetijstvo vedno bolj ne propada in ne hira?! Naša dežela ima uže v teritorialnem oziru posebnosti, katere niso ugodne, na pr. močvirje pri Ljubljani, Kras na Notranjskem, pokrajine, ki trpé od povodenj itd. Na Gorenjskem izhaja kmetovalec laže, ako tudi ne prav dobro, kajti ima več priložnosti, da si kaj zasluži. Gorenec laglje proda pridelke svoje, k njemu pa prinašajo denarja tudi tujci. Dolenjci so v dokaj slabšem položaji. Toča jim pobija redno, ljudje nimajo niti potrebnega živeža, iščejo si dela zunaj domovine ter se preseljujejo v Ameriko. Pridelke prodajejo težko in prav po ceni, (klici: Tako je!) in to največ zategadel, ker je vožnja predraga, ker Dolenjska nima nobene železnice. (Klici: Tako je!) Gospodarske težave mora trpeti veliki kakor mali posestnik.